

ПСИХОЛОГІЯ НЕПЕРЕВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

PSYCHOLOGY OF CONTINUING PROFESSIONAL EDUCATION

<https://doi.org/10.28925/1609-8595.2022.3.8>

УДК 378.011.3-051:005.412

Ірина Капралова

ORCID iD 0000-0002-0022-4253

молодший науковий співробітник

Навчально-наукового центру розвитку персоналу та лідерства,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
вул. Тимошенка, 13-б, 04207 Київ, Україна,
i.kapralova@kubg.edu.ua

Наталія Шаповаленко

ORCID iD 0000-0001-6189-4966

молодший науковий співробітник

Навчально-наукового центру розвитку персоналу та лідерства,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
вул. Тимошенка, 13-б, 04207 Київ, Україна,
n.sharovalenko@kubg.edu.ua

Оксана Бульвінська

ORCID iD 0000-0002-6764-4340

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник Бібліотеки,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
вул. Тимошенка, 13-б, 04207 Київ, Україна,
o.bulvinska@kubg.edu.ua

МОТИВАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Стаття присвячена теоретичному обґрунтуванню мотивації професійного саморозвитку викладачів закладів вищої освіти та узагальненню результатів емпіричного дослідження щодо потреб мотивації саморозвитку. Професійний саморозвиток визначаємо як усвідомлений цілеспрямований процес особистісного і професійного самовдосконалення з метою творчої самореалізації в процесі виконання професійної діяльності. Проте вважаємо, що викладацька діяльність передбачає активне залучення до неї не тільки суто професійних, а й особистісних якостей і компетентностей, отже, професійний саморозвиток викладача спрямований на самопізнання, самоствердження, самовдосконалення у всіх сферах життєдіяльності. Наголошено, що процес професійного саморозвитку викладачів закладів вищої освіти потребує глибоко усвідомленої цінності її необхідності, стійкої внутрішньої мотивації, проте має доповнюватись зовнішніми заохоченнями у творчому освітньому середовищі, що було підтверджено емпіричним дослідженням. Проведене дослідження підтвердило

необхідність створення практичних рекомендацій для викладачів щодо професійного саморозвитку, що може стати перспективою для подальших досліджень.

Ключові слова: викладачі закладів вищої освіти; внутрішня мотивація; зовнішня мотивація; мотивація професійного саморозвитку; професійний саморозвиток; саморозвиток.

Вступ. В існуючих умовах глобалізації та розвитку конкурентного соціального середовища дуже важливим є професійний саморозвиток викладача закладу вищої освіти. Сучасні викладачі потребують постійного професійного та особистісного розвитку, що дає їм можливість залишатися конкурентоспроможним та відповідати вимогам сучасного освітнього процесу. Реформування освітньої сфери, швидке зростання інформаційних потоків, широкий доступ до них, цифровізація освітньої сфери вимагають від викладачів не тільки постійного розвитку професійних компетентностей та оволодіння сучасними освітніми технологіями, а й особистісного росту, відкритості й готовності до самовдосконалення, до якісних змін у своїх особистісних властивостях, якостях і у своїй життєдіяльності.

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні мотивації професійного саморозвитку викладачів закладів вищої освіти та узагальненні результатів емпіричного дослідження щодо потреб мотивації саморозвитку.

Методи дослідження. У нашому дослідженні використані теоретичні методи аналізу і систематизації наукових джерел для вивчення категорій «саморозвиток» і «професійний саморозвиток», «мотивація професійного розвитку». Емпіричний матеріал для статті зібраний методом опитування у формі анкетування. В опитуванні взяли участь 59 науково-педагогічних працівників Київського університету імені Бориса Грінченка, які проходили навчання на курсах підвищення кваліфікації.

Результати дослідження.

Саморозвиток і професійний саморозвиток. Енциклопедія освіти (2021) визначає саморозвиток як процес цілеспрямованого впливу особистості на себе з метою вироблення чи шліфування фізичних і моральних якостей, сутнісних сил, духовної сфери, активізації здібностей, нахилів і формування необхідних для життєдіяльності, а також самореалізації нових знань, умінь і навичок (Енциклопедія освіти, 2021, с. 899).

Саморозвиток спрямований на розвиток в собі того, що не успадковується, визначених властивостей, якостей, особистісних здібностей і потребують особистісних зусиль, напруженості, праці для їх досягнення. Саморозвиток визначає потребу людини у саморусі, готовність змінюватися на краще, відкритість інноваціям, гнучке ставлення до зовнішніх впливів, відмова від консерватизму і догматизму (Енциклопедія освіти, 2021, с. 899).

Здійснивши аналіз різних наукових визначень дефініції «саморозвиток», Ю. Скиба (2017) робить висновок, що саморозвиток є багатокомпонентним феноменом який передбачає умотивованість особистості на досягнення конкретної мети та цілеспрямований вплив на себе з метою самопізнання, самоствердження, самовдосконалення, самоактуалізації і бажання ефективної адаптації до соціального середовища і самореалізації в практичній діяльності (с. 84).

У контексті нашого дослідження певний інтерес становить співвідношення категорій «саморозвиток» і «професійний саморозвиток». Так, С. Соколовська (2011) на основі широкого історичного і наукового аналізу робить висновок, що саморозвиток – це цілеспрямований, усвідомлений процес формування себе як особистості, який триває протягом життя і обумовлює якісний розвиток цілісної особистості (с. 31). Професійний саморозвиток дослідниця розуміє як усвідомлений цілеспрямований процес особистісного і професійного самовдосконалення з метою творчої самореалізації в процесі виконання професійної діяльності (с. 34). Отже, визначаючи професійний саморозвиток як окремий випадок саморозвитку, який відбувається в системі міжлюдських відносин у професійній спільноті, С. Соколовська не виключає з цього процесу особистісного саморозвитку, тобто формування людської особистості і тих її складників, які можуть і не бути пов'язаними з професійною діяльністю.

О. Дікунова також у процесі саморозвитку виокремлює ключові складники: особистісний розвиток; інтелектуальний розвиток; професійний розвиток. Останній вона розуміє як процес усвідомленого цілеспрямованого розвитку себе як фахівця, який включає самостійне вдосконалення знань, практичних умінь, особистісних якостей, прагнення опановувати нові актуальні знання, відкритість до креативних ідей, готовність до якісних змін, що в цілому забезпечує ефективність професійної діяльності (с. 46).

Португальські дослідники М. С. О. da Costa, А. М. D. Domingos (2019) стверджують, що професійний саморозвиток складається з усіх конструктивних змін, які збільшують можливості фахівця у виконанні професійної діяльності і, як наслідок, збільшують його конкурентну перевагу на ринку праці.

Проте ми вважаємо, що, коли йдеться про викладача, вчителя, педагога, не завжди вдається від-

окремити професійний саморозвиток від особистісного, оскільки ця професія передбачає активне залучення до виконання професійних обов'язків не тільки суто професійних, а й особистісних якостей і компетентностей: ціннісно-сміслових, емоційно-вольових, когнітивних, інтерактивних, вербально-логічних тощо. Отже, професійно-педагогічний саморозвиток є інтегративним творчим процесом свідомого особистісного становлення, в результаті якого відбувається формування мотиваційної, когнітивної, ціннісної та діяльнісної сфери учителя (Енциклопедія освіти, 2021, с. 900).

Мотивація професійного саморозвитку викладачів закладів вищої освіти. Мотивація – це складний психофізіологічний процес, який під дією зовнішніх або внутрішніх факторів спонукає людей до бажання займатися тією чи іншою діяльністю. Мотивація до саморозвитку – це індивідуально-психологічна особливість особистості, що забезпечує успішність і якісну своєрідність процесу пошуку, придбання та осмислення нової інформації (Мрака, Васюк, 2019, с. 40), ініціює цілеспрямовану діяльність, сприяє їй та підтримує її.

Не заглиблюючись у теоретичні основи і моделі мотивації до саморозвитку (це не входить до предмету нашого дослідження), зупинимося на здобутках гуманістичної психології (А. Маслоу, К. Роджерс, Д. МакКлелланд), які стверджують, що потреба і схильність людини до самовдосконалення, до зростання власної особистості, до самоактуалізації, до максимальної реалізації своїх потенційних можливостей і здібностей, є важливим чинником, що визначає поведінку людини поряд з базовими фізіологічними і соціальними потребами.

Мотивація професійного розвитку – сукупність спонук до саморозвитку, самовдосконалення і самореалізації у професійній діяльності. Основні чинники: економічні (економічна політика держави, стан економіки, форма/розмір оплати праці, фінансове становище родини/людини), соціальні (соціальний статус і престиж професії), психологічні (рівень задоволеності роботою), педагогічні (освітня політика країни, якість соціогуманітарної освіти, виховні і професійні традиції сім'ї) (Енциклопедія освіти, 2021, с. 600).

Як стверджує В. Фрицюк (2016), рівень мотивації професійного саморозвитку суб'єкта формується на таких елементах: ставлення до професійної діяльності; ставлення до професійних цінностей; ставлення до суб'єктів професійної діяльності; ставлення до себе як професіонала; ставлення до особистісно-професійного розвитку; ініціатива особистісного й професійного саморозвитку (с. 111).

Мотивація професійного саморозвитку поділяється на зовнішню та внутрішню. Зовнішня мотивація виникає в результаті впливу на особистість об'єктивних стимулів, що ініціюють та регулюють

його діяльність. Зовнішня мотивація передбачає очікування винагород, заохочень, або навпаки – покарань чи інших мотивів, які можуть викликати як бажання до діяльності так і гальмувати небажану поведінку. Внутрішня мотивація до професійного саморозвитку зумовлюється сформованою світоглядною позицією та духовними потребами особистості (Фрицюк, 2016, с. 112).

Погоджуємося з дослідниками, які наголошують, що творче освітнє середовище закладу вищої освіти є важливим засобом зовнішнього впливу на мотивацію професійного саморозвитку викладача (Фрицюк, 2016). Проте викликана ззовні потреба вчителя в самоосвіті підтримується особистим джерелом активності (переконавання, почуття боргу, відповідальності, професійної честі, здорового марнославства тощо). Ця вимога стимулює систему дій для самовдосконалення, природа якої багато в чому зумовлена підтриманням професійного ідеалу. Іншими словами, коли педагогічна діяльність набуває в очах учителя особистісної, глибоко усвідомленої цінності, тоді проявляється потреба в самовдосконаленні, починається процес саморозвитку (Valickas, Valickiene, 2017). Якщо вчитель не має прагнення до саморозвитку, він не може професійно рости, яким би ідеальним та сприятливим не було зовнішнє середовище. У цьому сенсі саморозвиток є основним мотивом, який сприяє професійному розвитку, а самооцінка прокладає йому шлях (Warsi, Khurshid, 2022).

Ці висновки підтверджені дослідженнями А. Davis & D. McDonald (2019), які наголошують, що професійний розвиток стає ефективним, коли викладачі визначають свої особисті потреби, приймаючи відповідальність за власний постійний професійний ріст. О. Дікунова (2015 вважає, що для ефективного професійного саморозвитку вирішальними є внутрішня мотивація на професійні завдання, на досягнення високих результатів у їх вирішенні й мотивація на себе; здатність до саморозвитку; розуміння його змісту й методичних основ (с. 46). Студії С. Somantri and Н. Iskandar (2021), підкреслюючи важливу роль керівників закладів освіти в організації безперервного професійного розвитку викладачів, також доводять, що відповідальність за власний розвиток лежить саме на викладачах; їхня мотивація до саморозвитку, зацікавленість у професійному зростанні важать більше, ніж сприятливі умови, створені керівниками.

Результати емпіричного дослідження щодо мотивації професійного саморозвитку викладачів закладів вищої освіти. Як визначає Енциклопедія освіти (2021), професійно-особистісний розвиток здійснюється за допомогою механізмів самопізнання, самоорганізації, самоосвіти, самооцінки, саморегуляції як прагнення до самоактуалізації на основі розвитку професійного мислення, реалі-

зації творчого потенціалу, різноманітних форм дослідницької діяльності й інших способів інтенсифікації цього процесу (с. 900).

Дослідження в різних країнах підтверджують, що самопізнання і самооцінка є першими сходинками в саморозвитку викладачів (Tursynayev et al., 2021; Warsi, Khurshid, 2022). Тому в нашому дослідженні

було важливо проаналізувати результати опитування респондентів щодо цих механізмів. Для цього ми попросили респондентів відповісти на питання: «Чи часто Ви замислюєтесь про причини своїх промахів, невдач?»; «Чи відчуваєте Ви прагнення глибше пізнати самого себе, свої творчі здібності?». Результати представлено на Рис. 1 і 2.

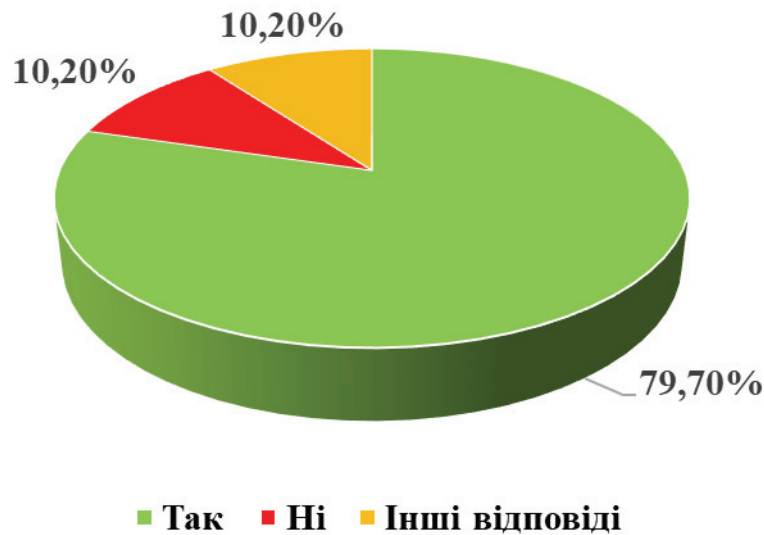

Рисунок 1. Розподіл відповідей на запитання «Чи часто Ви замислюєтесь про причини своїх промахів, невдач?»

Складено авторами самостійно

Опитування показало, що кількість значень «Так» на питання, «Чи часто Ви замислюєтесь про причини своїх промахів, невдач», значно переважає інші (79,7%). Оскільки відповідь на це питання передбачала можливість додати свій варіант, до позитивних додамо ще й такі відповіді: «якщо вони є» (1,7%), «завжди, коли таке стається, з метою аналізу та запобігання в майбутньому»

(1,7%), «завжди аналізую» (1,7%). Отже, загальна кількість позитивних відповідей – 84,8%. На нашу думку, це певна мотивація до дій: щось змінювати, рухатися й розвиватися. Для цього потрібно замислитися над пізнанням самого себе, бо, на думку Г. Сковороди, сенс життя людини виявляється в самопізнанні й самовдосконаленні, розкритті людиною самої себе.

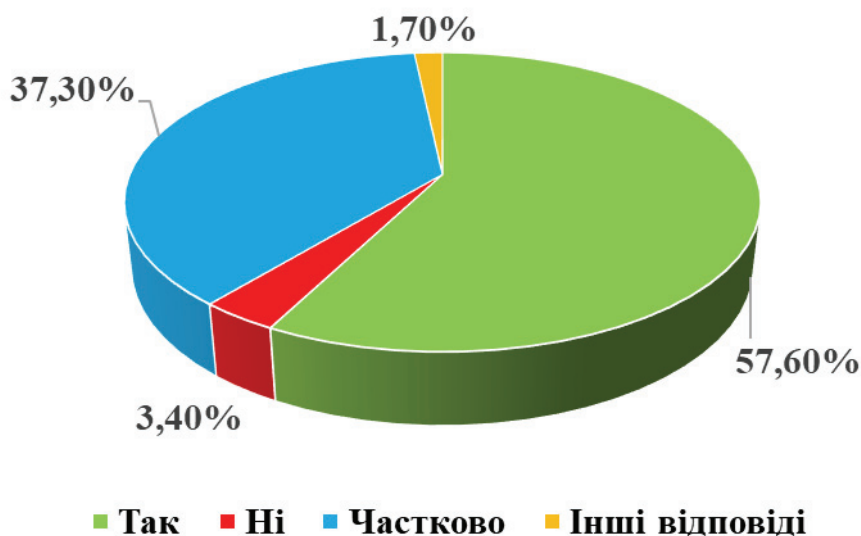

Рисунок 2. Розподіл відповідей на запитання «Чи відчуваєте Ви прагнення глибше пізнати самого себе, свої творчі здібності?»

Складено авторами самостійно

Результати значень на рисунку 2 показують, що на запитання, «Чи відчуваєте Ви прагнення глибше пізнати самого себе, свої творчі здібності», 57,6% відповіли беззаперечно «Так»; додамо також відповідь «сфера практичної складової професії передбачає активне пізнання» (1,7%), тобто загальна частка позитивних відповідей – 59,3%. Якщо додати умовно позитивні відповіді («частково»), то констатуємо, що самопізнання є важливим ме-

ханізмом саморозвитку для 96,6% опитаних викладачів, тобто однозначно негативну відповідь дали тільки 2 респонденти (3,4%). Ці результати підтверджують висновки з інших досліджень (Tursynayet al., 2021; Warsi, Khurshid, 2022).

Наступне питання стосувалось необхідності зовнішньої актуалізації мотивації професійного саморозвитку науково-педагогічних працівників. Відповіді на нього представлено на Рис. 3.

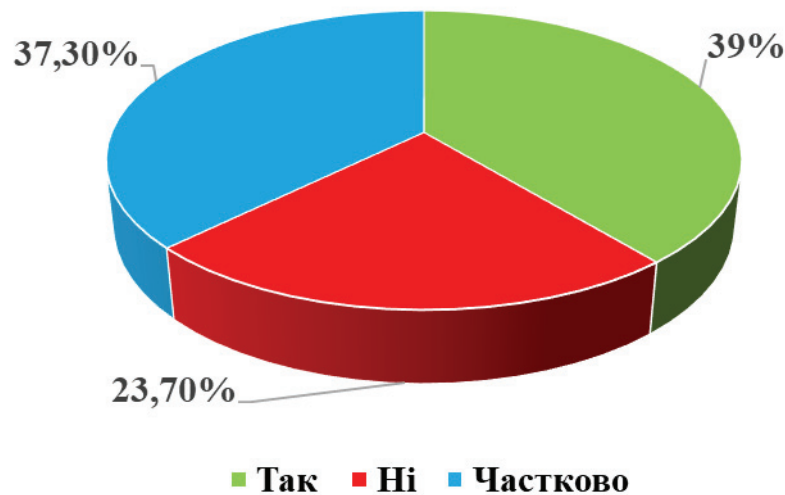

Рисунок 3. Розподіл відповідей на запитання «Чи маєте Ви потребу в зовнішній актуалізації мотивації саморозвитку?»

Складено авторами самостійно

Результати опитування красномовно свідчать, що, з одного боку, викладачі підтримують ідею про необхідність наполегливо займатися саморозвитком, а з іншого – тільки близько чверті з них (23,7%) мають стійку внутрішню мотивацію і не потребують зовнішніх «підштовхувань» для цього. 39% опитаних зазначили, що потребують зовнішньої актуалізації, а 37,3% – мають часткові потреби в цьому. Вважаємо дієвим механізмом професійного саморозвитку систему підвищення кваліфікації Київського університету імені Бориса Грінченка, яка містить змістові модулі – Лідерський, Дидактичний, Дослідницький та Цифровий; у межах затверджених змістових програм кожного модуля відбуваються навчання та тренінги з розвитку основних компетентностей працівників університету (Капралова, Бульвінська, 2021).

Пропонуючи респондентам варіанти напрямів для саморозвитку (можна було вибрати декілька з них), ми спирались на висновки своїх попередніх досліджень (Бульвінська, Капралова, 2019), в яких обґрунтували необхідність удосконалення мотиваційно-ціннісного, емоційно-вольового і соціального компонентів професійної компетентності викладачів, загальних і соціальних компетентностей, а також попередження професійного і емоційного вигорання та пропонували розширення тематики

тренінгів у програмі підвищення кваліфікації з метою їх розвитку. Результати анкетування щодо напрямів для саморозвитку представлено на Рис. 4.

Дослідження підтвердило, що запропоновані напрями важливі не тільки для особистісного саморозвитку, а й для професійного росту опитаних педагогів, адже особистісні якості й компетентності (ціннісно-сміслові, емоційно-вольові, когнітивні, інтерактивні, вербально-логічні тощо) в професії викладача мають не менше значення, ніж суто професійні знання і компетентності. Найбільшу кількість виборів отримали такі напрями: психологія людини – 52,5%; розвиток впевненості у собі – 40,7 %; розвиток комунікативних навичок – 37,3%; керування часом – 37,3%; риторика та ораторська майстерність – 27,1%. Зауважимо, що розвиток відзначених якостей і компетентностей викладачів Київського університету імені Бориса Грінченка відбувається не тільки в рамках програми підвищення кваліфікації, затвердженої в університеті, а й під час участі викладачів у семінарах, практикумах, тренінгах, вебінарах, майстеркласах тощо. Усі здобути сертифікати про інформальне навчання в інших суб'єктів, що мають ліцензії на провадження освітньої діяльності, зараховуються відповідно до кількості вказаних годин у документі (сертифікаті, свідоцтві) (Капралова, Бульвінська, 2021).

Який напрямок саморозвитку цікавий Вам найбільше?

59 відповідей

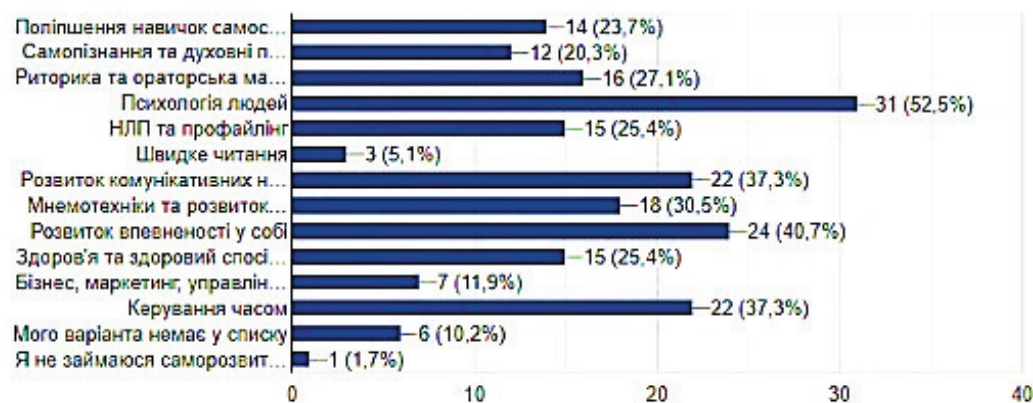

Рисунок 4. Розподіл відповідей на запитання «Який напрям саморозвитку цікавить Вас найбільше?»

Складено авторами самостійно

Висновки. Проведене дослідження дало змогу зробити такі висновки. Професійний саморозвиток є складником особистісного саморозвитку; вважаємо його усвідомленим цілеспрямованим процесом особистісного і професійного самовдосконалення з метою творчої самореалізації в процесі виконання професійної діяльності. Проте викладацька діяльність передбачає активне залучення до неї не тільки суто професійних, а й особистісних якостей і компетентностей, тому професійний саморозвиток викладача спрямований на самопізнання, са-

моствердження, самовдосконалення у всіх сферах життєдіяльності. Процес професійного саморозвитку викладачів закладів вищої освіти потребує глибоко усвідомленої цінності її необхідності, стійкої внутрішньої мотивації, проте має доповнюватись зовнішніми заохоченнями у творчому освітньому середовищі, що було підтверджено емпіричним дослідженням.

Перспективами подальших досліджень вважаємо підготовку практичних рекомендацій викладачам щодо професійного саморозвитку.

Список використаних джерел

1. Бульвінська О., Капралова І. Підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників в університеті: актуальність тренінгів. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2019. № 1. С. 53–59. DOI: <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2019.1.5359>
2. Дікунова О. А. Мотивація професійного саморозвитку бібліотечних фахівців: ключові концепти. *Розбудова громадянського суспільства: місія Української бібліотечної асоціації: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Київ: Українська бібліотечна асоціація, 2015. С. 45–48. URL: http://kdrp-library.ucoz.ru/Librarydocument/Nauk_metod/dikunova-motivation.pdf (дата звернення: 15.09.2022).
3. Капралова І., Бульвінська О. Сучасні підходи до формування професійної компетентності викладачів закладів вищої освіти в системі підвищення кваліфікації (на прикладі програми підвищення кваліфікації викладачів Київського університету імені Бориса Грінченка). *Освітнє лідерство: від теорії до практики: монографія* / За ред. В. Р. Міляєвої. Київ; Кривий Ріг: Видавець Р. А. Козлов, 2021. С. 119–137.
4. Мрака Н., Васюк С. Інтерес як емоційне підкріплення мотивації до саморозвитку. *Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки*. 2019. Випуск 5. С. 36–41. DOI: <https://doi.org/10.30970/2522-1876-2019-5-6>
5. Скиба Ю. А. Сутнісний аналіз дефініцій «саморозвиток» і «професійний саморозвиток» науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти. *Актуальні питання підготовки майбутніх вчителів хімії: теорія і практика: збірник наукових праць*. Випуск 3. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. С. 83–88.
6. Соколовська С. Сутнісна характеристика понять «саморозвиток» та «професійний саморозвиток» особистості. *Професійний саморозвиток майбутнього фахівця: Монографія* / За ред. В. А. Ковальчук. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2011. С. 20–38.
7. Фрицюк В. А. Формування мотивації професійного саморозвитку майбутніх педагогів у творчому освітньому середовищі ВНЗ. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2016. № 6. С. 107–114.
8. Царенко Л., Бойко С. Мотивація до навчання дорослих в умовах системних змін. *Збірник наукових праць АУГОС*. 2020. С. 120–125. DOI: <https://doi.org/10.36074/20.11.2020.v1.4>

9. da Costa M. C. O., & Domingos A. M. D. The role of leadership in a STEM teachers' professional development programme. *New Trends and Issues Proceedings on Humanities and Social Sciences*. 2019. № 6 (7). P. 1–11. DOI: <https://doi.org/10.18844/prosoc.v6i7.4504>
10. Davis A. & McDonald D. Teachers' reflections of instructional effectiveness: self-assessment through a standards-based appraisal process. *Reflective Practice*. 2019. № 20 (1). P. 125–141. DOI: <https://doi.org/10.1080/14623943.2019.1569508>
11. Nissilä S., Karjalainen A., & Koukkari M. It is the shared aims, trust and compassion that allow people to prosper: Teacher educators' lifelong learning in competence-based education. *European Journal of Educational Research*. 2022. № 11 (2). P. 965–980. DOI: <https://doi.org/10.12973/eu-jer.11.2.965>
12. Valickas A., & Valickiene R. P. Relationship among individual level factors in career development system of civil service. *Global Journal of Guidance and Counseling in Schools: Current Perspectives*. 2017. № 7 (1). P. 1–6. DOI: <https://doi.org/10.18844/gjgc.v7i1.2941>
13. Somantri C., Iskandar H. The impact of CPD in teaching, and the role of pincipal in promoting CPD. *4th International Conference on Research of Educational Administration and Management (ICREAM 2020)*. 2021. P. 336–343. DOI: <https://doi.org/10.2991/assehr.k.210212.074>
14. Tursynay I., Rymshash T., Askar I., Karas K., & Azhar K. Scientific comparative analysis of Professional Self-Development of future social pedagogue in Kazakhstan and abroad. *Cypriot Journal of Educational Science*. 2021. № 16 (4). P. 1947–1955. DOI: <https://doi.org/10.18844/cjes.v16i4.6062>
15. Warsi L. Q., Khurshid Kh. The Role of Self-Assessment in English Language Teachers' Professional Development in Pakistan. *Education Research International*. 2022. Art. 9401995. DOI: <https://doi.org/10.1155/2022/9401995>

References

- Bulvinska, O. & Kapralova, I. (2019). Pidvishennya kvalifikaciyi naukovo-pedagogichnih pracivnikiv v universiteti: aktualnist treningiv [In-service teacher training in university: actuality of trainings]. *Continuing Professional Education: Theory and Practice*, 1, 53–59. <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2019.1.5359>
- Dikunova, O. A. (2015). Motivaciya profesijnogo samorozvitku bibliotechnih fahivciv: klyuchovi koncepti [Motivation of professional self-development of librarians: key concepts]. *Rozbudova gromadyanskogo suspilstva: misiya Ukrayinskoyi bibliotechnoyi asociaciyi: materialy Vseukrayinskoyi naukovo-praktichnoyi konferenciyi*, 45–48. http://kdpu-library.ucoz.ru/Librarydocument/Nauk_metod/dikunova-motivation.pdf
- Kapralova, I., Bulvinska, O. (2021). Suchasni pidhodi do formuvannya profesijnoyi kompetentnosti vkladachiv zakladiv vishoyi osviti v sistemi pidvishennya kvalifikaciyi (na prikladi programi pidvishennya kvalifikaciyi vkladachiv Kiyivskogo universitetu imeni Borisa Grinchenka [Modern approaches to the formation of professional competence of teachers of higher education institutions in the system of professional development (on the example of the program of professional development of teachers of Boris Grinchenko Kyiv University)]. In V. Milyaeva (Ed.), *Educational leadership: from theory to practice: monograph* (pp. 119–137).
- Mraka, N., Vasyuk, S. (2019). Interest as an emotional reinforcement motivation to self-development. *Visnyk of the Lviv University. Series Psychological science*, 5, 36–41. <https://doi.org/10.30970/2522-1876-2019-5-6>
- Skyba, Yu. (2017). Sutnisnyi analiz definitiv «samorozvytok» i «profesiyni samorozvytok» naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv zakladiv vyshchoi osviti [Essential analysis of the definitions of «self-development» and «professional self-development» of scientific and pedagogical workers of institutions of higher education]. In *Aktualni pytannia pidhotovky maibutnoho vchytelia khi-mii: teoriia i praktyka: zbirnyk naukovykh prats*, 3 (pp. 83–88). Nilan-LTD.
- Sokolovska, S. (2011). Sutnisna charakteristika ponyat «samorozvitok» ta «profesijnij samorozvitok» osobistosti [Essential characteristics of the concepts of «self-development» and «professional self-development» of an individual]. In V. A. Kovalchuk (Ed.), *Professional self-development of the future specialist: Monograph* (pp. 20–38). Zhytomyr Ivan Franko State University.
- Frytsiuk, V. A. (2016). Formuvannya motivaciyi profesijnogo samorozvitku majbutnih pedagogiv u tvorchomu osvitnomu seredovishi VNZ [Formation of Professional Motivation to Self-Development of Future Teachers in Creative Learning Environment of Universities]. *Visnyk of Vinnytsia Politechnical Institute*, 6, 107–114.
- Tsarenko, L., Boiko, S. (2020). Motivaciya do navchannya doroslih v umovah sistemnih zmin [Motivation to study adults in conditions of systemic changes]. *Collection of scientific papers АΙΟΓΟΣ*, 120–125. <https://doi.org/10.36074/20.11.2020.v1.4>
- da Costa, M. C. O., & Domingos, A. M. D. (2019). The role of leadership in a STEM teachers' professional development programme. *New Trends and Issues Proceedings on Humanities and Social Sciences*, 6 (7), 1–11. <https://doi.org/10.18844/prosoc.v6i7.4504>
- Davis, A. & McDonald, D. (2019). Teachers' reflections of instructional effectiveness: self-assessment through a standards-based appraisal process. *Reflective Practice*, 20 (1), 125–141. <https://doi.org/10.1080/14623943.2019.1569508>

- Nissilä, S., Karjalainen, A., & Koukkari, M. (2022). It is the shared aims, trust and compassion that allow people to prosper: Teacher educators' lifelong learning in competence-based education. *European Journal of Educational Research*, 11 (2), 965-980. <https://doi.org/10.12973/eu-jer.11.2.965>
- Somantri, C. and Iskandar, H. (2021). The impact of CPD in teaching, and the role of pincipal in promoting CPD. In *4th International Conference on Research of Educational Administration and Management (ICREAM 2020)* (pp. 336–343). <https://doi.org/10.2991/assehr.k.210212.074>
- Tursynay, I., Rymshash, T., Askar, I., Karas, K., & Azhar, K., (2021). Scientific comparative analysis of Professional Self-Development of future social pedagogue in Kazakhstan and abroad. *Cypriot Journal of Educational Science*, 16 (4), 1947–1955. <https://doi.org/10.18844/cjes.v16i4.6062>
- Valickas, A., & Valickiene, R. P. (2017). Relationship among individual level factors in career development system of civil service. *Global Journal of Guidance and Counseling in Schools: Current Perspectives*, 7 (1), 01–06. <https://doi.org/10.18844/gjgc.v7i1.2941>
- Warsi, L. Q., Khurshid, Kh. (2022). The Role of Self-Assessment in English Language Teachers' Professional Development in Pakistan. *Education Research International*, 2022, 9401995. <https://doi.org/10.1155/2022/9401995>

Стаття надійшла до редакції 15.09.2022

Прийнято до друку 27.10.2022

MOTIVATION FOR PROFESSIONAL SELF-DEVELOPMENT OF TEACHERS OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

Kapralova Irina,

Junior Researcher of Learning-Scientific Center of Personal Development and Leadership,
Borys Grinchenko Kyiv University,
13-b Tymoshenko Str., 04207 Kyiv, Ukraine,
i.kapralova@kubg.edu.ua

Shapovalenko Natalia,

Junior Researcher of Learning-Scientific Center of Personal Development and Leadership,
Borys Grinchenko Kyiv University,
13-b Tymoshenko Str., 04207 Kyiv, Ukraine,
n.shapovalenko@kubg.edu.ua

Bulvinska Oksana, PhD (Pedagogy),
Senior Researcher, Senior Researcher of Library,
Borys Grinchenko Kyiv University,
13-b Tymoshenko Str., 04207 Kyiv, Ukraine,
o.bulvinska@kubg.edu.ua

The article is devoted to the theoretical justification of the motivation for professional self-development of teachers of higher education institutions and the generalization of the results of empirical research on the needs of self-development motivation. We define professional self-development as a conscious purposeful process of personal and professional self-improvement with the aim of creative self-realization while performing professional activities. However, we believe that teaching activity involves the dynamic involvement of both proficient and personal qualities and competences; therefore, the professional self-development of a teacher is aimed at self-cognition, self-affirmation, and self-improvement in all spheres of life. The process of professional self-development of teachers of higher education institutions requires a deeply realized value of its necessity, stable internal motivation, but it should be supplemented by external incentives in a creative educational environment, which was confirmed by empirical research.

The conducted research has proved the need to make up practical recommendations for teachers regarding professional self-development, which can become the basis for further research.

Keywords: *higher education institutions teachers; internal motivation; external motivation; motivation of professional self-development; professional self-development; self-development.*